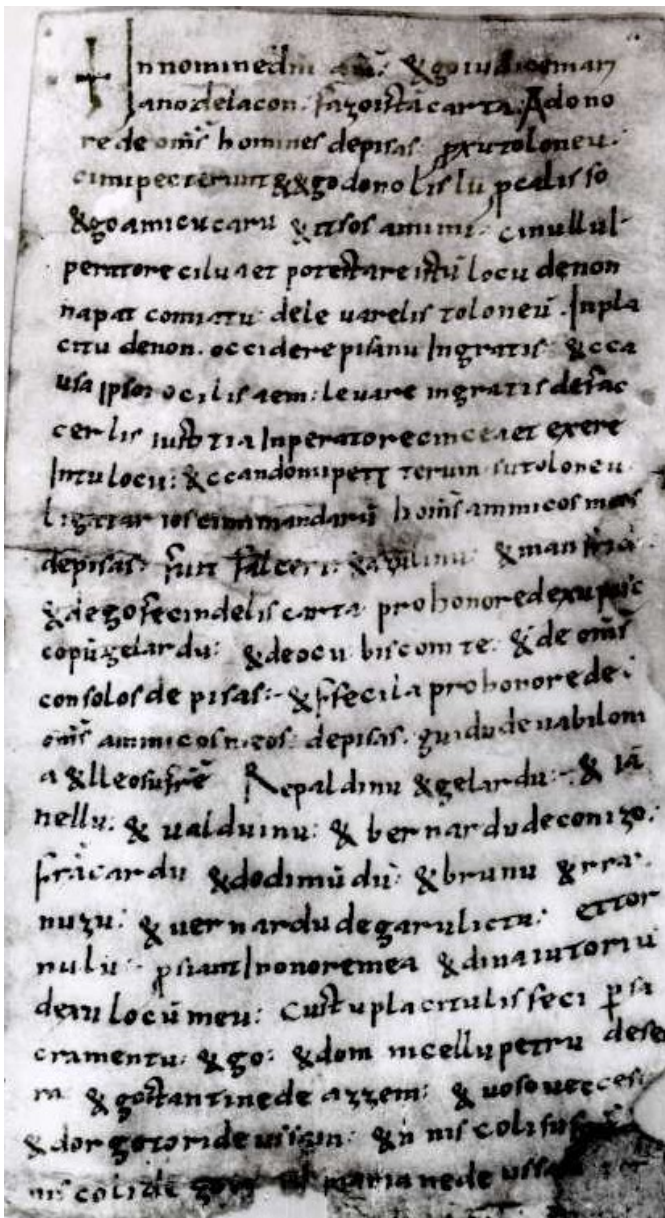

IS DOCUMENTOS ANTIGOS IN LIMBA SARDA E IS CONDAGHES

Su documentu in limba sarda prus antigu est de su sèculu XI e est un'atu de lassa de villas e de deretos subra sa tzerachia artisana (is liberus de paniliu), in favore de s'artzipiscamu de Casteddu pro manu de su giùighe Torchitòriu in su perìodu giudicale 1070-80. Prus reghente est imbetzes su documentu de su Giuigadu de Torres, iscritu in vulgare logudoresu intre su 1080 e su 1085, e connotu comente Privilègiu logudoresu in cantu trata de sas cuntzessiones de su giùighe Marianu de Làconi a unos tzitadinos pisanos. Is iscritos in vulgare sardu tenent provenièntzia printzipale dae is òrdines monàsticos o sunt fontes redatada dae is funtzionàrios de is ufizios de su Giuigadu. E apuntu is condaghes (condaxis, fundaghes, kondakes), tèrmine derivadu dae su sustantivu gregu kontàkion chi significat registru, rapresentant is documentos subra de cales sos mòngios de is abbas sardas pigant notas de is fainas e atos giurìdicos pro documentare is diferentes aspetos de sa vida sotziale, dae cudda giurìdica (sentèntzias, cuntratos, lassas, bèndidas, etc...) e istòricu-eclésiàstica. In prus, sunt significativos is iscritos de sos istatutos tzitadinos (Tàtari, Casteddu Sardu) e su Liber Judicum Turritanorum (Libru de is giùighes turritanos) -òpera publicada dae Enrico Besta in su 1906 a Palermu e torrada a leare pro istùdios sighentes dae Antonio Sanna (Libellus Judicum Turritanorum, Tàtari, S'Ischiglia, 1957)- chi contat sa crònaca de "carchi sèculu de istòria costituende

duncas una fonte importante pro su Medioevu sardu" e chi serbiat pro dimustrare "is deretos de sa Crèsia subra su Giuigadu de Torres" cun sa morte de s'ùrtima "giuighissa" Adelàsia. Sa richesa linguística (non galu de valèntzia literària) at a èssere lòmpida cun sa Carta de Logu de Arbaree. Is condaghes monàsticos cròmpidos in manera integrale sunt bator: sos de Santu Pedru de Silki, de Santu Micheli de Salvenor, de Santu Nigola de Trullas, de Santa Maria de Bonàrcadu. Si registrat fintzas unu condaghe làicu, su de Barisone II o de s'ospidale de Santu Lenardu de Bosove, chi documentat s'atu de lassa in favore de su lebbrosàriu, e àteros condaghes de fundatzione (Santu Gavinu, Santa Maria de Tergu, SS. Trinitade de Sacàrgia e Santu Pedru de Bosa). Totu is manuscritos sunt in pergamena e rapresentant ina fonte inesauribile pro incuadrare e cumprèndere sa tziviltade giudicale e s'ùnica bera istajone sarda de libertade e indipendèntzia. Is condaghes provant s'impreu e sa balidesa de su vulgare sardu iscritu e rapresentant is primos passos de legitimatzione linguística identitària.

Testu in italianu de Cristoforo Puddu